

Memo herijking gemeentefonds

1. Besluitpunten

- Het Algemeen Bestuur heeft op 11 maart 2020 deze memo vastgesteld.
- De inhoud hiervan zal vanuit P10 aan de diverse tafels worden uitgedragen.
- De komende ontwikkelingen van de Herverdeling van het Gemeentefonds worden actief gevolgd; waar dat maar mogelijk is wordt actief deelgenomen binnen de diverse overlegvormen en wordt het gesprek aangegaan (onder meer met de Minister van BZK)

2. Achtergrond

De minister van Binnenlandse Zaken heeft besloten om de Herverdeling van het Gemeentefonds in de tijd naar achteren te schuiven. Er zijn dus ook geen uitkomsten, geen concrete bedragen van die herverdeling bekend, zodat een beoordeling daarvan niet mogelijk is.

Het uitstel biedt ons ook de kans om in het proces 'meer aan de voorkant te komen', wat de voorkeur heeft boven vooral reactief zijn.

Het gaat daarbij met name om het Klassieke Deel van het Gemeentefonds. Het model voor het Sociaal Domein lijkt in ieder geval beter dan het bestaande model.

3. Algemeen

A. Nadelige bewegingen

Er zijn weliswaar geen uitkomsten van een herverdeling bekend gemaakt, wel is het beeld dat er een beweging zou plaatsvinden 'Van platteland naar stad' en een doorgaande focus op de versterking van de Randstad.

Deze beweging is naar verwachting zeer nadelig voor de P10-gemeenten en ook niet te rijmen met de opgaven waarvoor wij ons gesteld zien, zoals deze onder meer in onze Strategische Agenda zijn benoemd. De P10 maakt zich grote zorgen dat deze bewegingen realiteit worden.

B. Uitgangspunten voor Herverdeling Gemeentefonds

De P10 staat, net als de VNG, voor vier uitgangspunten bij de Herverdeling Gemeentefonds: *Transparant, Uitlegbaar, Voorspelbaar, Stabiel*. Aanvullend is de P10 van mening dat de uitkomst ook acceptabel moet zijn.

Wij hebben de stellige indruk dat het proces niet voldoet aan deze uitgangspunten. Het inhoudelijke proces lijkt uitsluitend begrijpelijk voor een zeer beperkte groep insiders die over zeer specifieke kennis beschikt. Zolang de uitkomsten per gemeente niet bekend zijn, is de gevolgde methode niet volledig transparant en is ook niet te beoordelen of het voldoende uitlegbaar is. Het uitstel dient te worden benut om te komen tot meer transparantie, meer inzicht in en begrip van de gevolgde methode

C. De omvang van het Gemeentefonds is onvoldoende

In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat bij vele gemeenten de tekorten oplopen en de gemeentebegrotingen onder zware druk staan. Niet in de laatste plaats door de in het verleden doorgevoerde kortingen.

Door de uitgestrektheid en lage bevolkingsdichtheid van P10-gemeenten zijn de rijksinkomsten te laag. Door diverse redenen kunnen relatief weinig eigen inkomsten worden gegenereerd. Dit wordt verergerd door de grote tekorten in het sociaal domein.

Het spreekt voor zich dat de gemeenten geen nieuwe taken op zich kunnen nemen zonder voldoende extra geld. Dit speelt met name bij de volgende 3 onderwerpen:

1. Budget voor de Jeugdzorg

Voor vele gemeenten in Nederland geldt dat het budget voor Jeugdhulp ontoereikend is. Ook de P10-gemeenten hebben veelal te maken met zeer forse tekorten op de Jeugdzorg die kunnen leiden tot omvangrijke begrotingstekorten.

We pleiten voor voldoende budget om de taken uit te kunnen voeren.

2. Meerkosten WMO-abonnementstarief

Er dient compensatie te komen voor de meerkosten als gevolg van de invoering van het WMO-abonnementstarief.

3. Afschaffen van de 'opschalingskorting'

Deze korting is niet onderbouwd en de onderliggende aanname (naar gemeenten met een minimale omvang van 100.000 inwoners) is nooit werkelijkheid geworden.

De opschalingskorting dient te worden afgeschaft.

D. Vast bedrag G4-gemeenten

Het vaste bedrag dat in de bestaande verdeling wordt toebedeeld aan de G4-gemeenten dient opnieuw te worden beoordeeld.

E. Maatstaven WMO - krimpgemeenten

Vraag is of de gekozen maatstaven ten aanzien van de WMO extra nadelig voor krimpgemeenten zijn; daar is veelal sprake van bij plattelands- c.q. P10-gemeenten.

Op dit punt ook aandacht voor vermindering van de vergoeding voor de apparaatskosten bij afnemend beroep op uitkeringen (impact bij kleinere gemeenten zoals leden P10 dan bij grote gemeenten).

F. Noaberschap/zorg / Kleine kernen

Binnen P10-gemeenten geldt voor een groot deel nog altijd het 'Noaberschap' – de benaming komt vooral uit Twente en de Achterhoek, in onder meer Drenthe heet het 'Noaberzorg'. Naoberschap-/zorg gaat op voor grote delen van het gehele platteland. Buren, bekenden, e.d., staan anderen met raad en daad bij en treden niet zelden op als mantelzorger.

Het gevolg is dat vaak beduidend minder beroep wordt gedaan op budgetten binnen het Sociaal Domein. Dat is de kracht van het platteland.

Het is echter niet zo dat deze traditie niets kost. De 'noabers' hebben ook ondersteuning nodig, de kernen behoeven voorzieningen – denk bijvoorbeeld aan ruimten voor samenkomsten.

De vergrijzing op het platteland versterkt dit: er komt steeds meer terecht op steeds minder schouders.

Met andere woorden: noaberschap leidt tot lagere uitgaven maar het zou onterecht zijn als daardoor de uitkering uit het Gemeentefonds lager wordt. Gemeenten willen, samen met hun inwoners, de kaalslag in voorzieningen en leefbaarheid een halt toeroepen en investeren in hun dorpen. Maar dat gaat niet lukken zonder het benodigde geld.

P10-gemeenten kenmerken zich onder meer door het ontbreken van een dragende kern.

De kosten die een plaats met een centrumfunctie met zich meebrengt – en waarvoor ook gelden uit het Gemeentefonds worden uitgekeerd – maakt een gemeente die bestaat uit meerdere c.q. vele kernen veelal ook. De voorzieningen zijn in dat geval verdeeld over diverse kernen.

De items noaberschap en kleine kernen hebben alles te maken met een leefbaar platteland en de noodzaak van vitale dorpen.

Financiële middelen hiervoor zijn onontbeerlijk: dit dient een rol te spelen in de Herberekening van het Gemeentefonds.

G. Het lokale belastinggebied

Aandachtspunt: als het gaat om het vergroten van de totale omvang van het Gemeentefonds wordt ook het eigen lokale belastinggebied genoemd.

Verruiming kan de totale inkomsten van gemeenten vergroten is vaak een gedachte. De vraag is welke middelen gemeenten zelf kunnen aanwenden en welke spelregels daarvoor gelden.

Als dit daadwerkelijk in de totale afweging gaat meespelen, is het van belang om ons als P10 bewust te zijn van het feit dat we gelet op onze inwoneraantallen 'de koek over minder mensen kunnen verdelen'.

Is het dan acceptabel dat inwoners gemiddeld genomen in plattelandsgebieden meer belasting moeten betalen dan in stedelijk gebied om de nodige voorzieningen te handhaven?

We stellen deze vraag niet om daar nu een standpunt over in te nemen; het is wel goed dit de komende tijd 'in het achterhoofd te houden'.

In de marge van dit onderwerp nog het volgende.

Door de geografische uitgestrektheid van onze gemeenten vallen de kosten die worden verevend in met riooltarieven hoger uit.

In het huidige en toekomstige verdeelmodel zijn de netto lasten meegenomen. Daarmee worden de relatief hoge rioleringskosten van plattelandsgemeenten niet gecompenseerd in de verdeling, maar worden hun bewoners geacht zelf die kosten te betalen.

Onze inwoners kunnen op dit punt dus duurder uit zijn.

Vraag is of dat is te rechtvaardigen.

Wij pleiten er dan ook voor de bruto kosten riolering in de verdeling mee te nemen.

H. OZB

In een bijeenkomst op 5 maart jl. is ook gesproken over een mogelijke lobby voor 100% verevening van de ozb capaciteit.

Dit ligt echter complex en zou ook niet voor alle P10-gemeenten een gunstig effect hebben.

Voor het vervolg van de Herijking houden we dit punt in de gaten.

4. De maatstaven

Hiervoor is al benadrukt dat er geen uitkomsten, geen concrete bedragen van de herverdeling bekend zijn en dat de uitwerking van de gehanteerde maatstaven onduidelijk is.

Een inhoudelijke, cijfermatige beoordeling – zoals ons oorspronkelijke plan was - is dus niet mogelijk.

Uit de wel bekende stukken en gehouden overleggen is een aantal vragen en zorgpunten overgebleven. Die willen we hier benoemen om de komende tijd als aandachtspunten mee te nemen.

Inhoudelijk hebben wij – kijkend naar de Verdeling van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds 2020, stand januari 2020 - zeker twijfels bij het onderzoek van Cebeon dat aan de nu uitgestelde herverdeling ter grondslag lag:

1. Wij zijn er niet van overtuigd dat de P10 gemeenten op een representatieve manier in de groep van steekproefgemeenten is meegenomen.
2. Wij vermoeden een stapeling van de invloed van sociale maatstaven zoals:
 - Bijstandsontvangers
 - Eenouderhuishoudens
 - Lage inkomens met drempel
 - Minderheden
 - Ouders met langdurig psychisch medicijngebruik
3. Is er niet te veel nadruk gelegd op de vermindering van het aantal maatstaven?
4. Zijn de kosten van meerkernigheid, zeker als een gemeente meer dan 4 kernen heeft, wel voldoende meegenomen?

5. Strategie

Dit memo kan dienen om ten overstaan van de media aan te geven hoe we als P10 in dit onderwerp staan. Het is eveneens de basis voor komend bestuurlijk en ambtelijk overleg. Ten aanzien van de komende ontwikkelingen zullen we als P10 de vinger aan de pols houden. De Herverdeling is terugkomend onderwerp op de agenda van het DB en zal wanneer nodig of wenselijk voor het AB geagendeerd worden.

In de te volgen strategie de volgende punten meenemen:

- Jurisprudentie heeft duidelijk gemaakt dat de 'bewijslast' bij Binnenlandse Zaken ligt. P10 mag niet achterover gaan leunen (integendeel), maar hoeft ook weer niet het wiel uit te vinden.
- Waar nodig moeten we onze standpunten (extern) wetenschappelijk laten onderbouwen.
- Het platteland is omvangrijker dan P10. Waar en met wie kunnen we in het komende proces gezamenlijk optrekken.

Tot slot:

Wij vinden het belangrijk alleen in te stemmen met verbeterde versie herverdeling Klassiek domein als er substantieel verbetering (minder aansluitverschillen en uitbijters) t.o.v. bestaande verdeling wordt bereikt.

Bij voorbaat mag niet uitgesloten worden dat met de gevolgde onderzoeksmethode geen betere verdeling dan de bestaande gevonden kan worden en dus mogelijk voortzetting van de bestaande verdeling (wat betreft het Klassieke Deel) de voorkeur verdient.

6. Lobby en communicatie

P10 communicatie loopt via het DB van het netwerk. Deze memo wordt gebruikt voor gesprekken met de pers, ministerie van BZK, Kamerleden, in de andere netwerken als VNG, G40, M50 NVKKK etc. En vormt de basis voor de lobby richting provincies: deze zitten niet te wachten op meer artikel 12-gemeenten. In voorkomende gevallen is het belangrijk dat alle leden van de P10 dezelfde boodschap uitdragen. Ook hiervoor kan de informatie uit deze memo gebruikt worden